

Dejan Aleksić

TAMA

Dečak je znao. Iako se mešavina bojazni i slutnje uzavrela u dečjem umu teško mogla prečiti u znanje, znao je da podrumski mrak oseća ljudsko prisustvo. Ovako sâm i zatečen u njegovom zagrljaju, očiju širom otvorenih ka tami, osećao se kao pod okriljem dalekog, od porodice odbačenog i prezrenog rođaka. Neprozirna mrklina otežala od mirisa vlage, starudije i ostataka zimnice dotrajale do prolećnih dana bila je deo kućnog života ništa manje nego listanje novina u fotelji ili pevušenje pod tušem. I sada je mogao da čuje, iznad sebe, šumove i zvuke svakodnevice: nespretno ispušten predmet, pomeranje stolica, kašalj, čak i topao glas voditelja muzičkog programa. Ali opažan odavde, dom je bio samo povod za izgnaničku žudnju prema svetu kojem se pripada. Podrumska tama, taj sumorni sužanj memljivog daha. Starila je skupa s ukućanima, duboko pod njihovim koracima, podno veselih i dramatičnih prizora, usamljena, kao ukleta duša u svom kubističkom obličju među hladnim zidovima.

Dečak je znao: pronađen je. I to mu se namah učinilo smešno. Biti pronađen zahvaljujući savršenoj skrivenosti, u tami tako zgusnutoj da u njenom stisku zlatna žica vida biva samo besciljna plesniva nit. Smisao igre koja ga je ovamo dovela bio je upravo u suprotnom – da se dobro zakloni, ostane tako pritajen koliko treba i u pravom času obavi ono poredničko istrčavanje. Žmurke. Naziv igre najednom je nažuljio sopstveno značenje, a njena logika se podrugljivo izokrenula. U samoj igri, žmurenje je bio zadatak onog koji će naglo progledati, osvrnuti se oko sebe, kao biće zaboravljeno u iznenada napuštenom svetu, i potom otpočeti traganje. Svaki put kada bi mu dopala ta uloga, dečak je jedva uspevao da priguši uzbuđenje odbrojavanja što je raslo ka poslednjoj, glasno izgovaranoj brojci. Taj tren koji oslobađa od kratkog dobrovoljnog slepila smesta bi budio progoniteljski nagon. Oči bi se raširile i sve vidljivo narastalo je u svom novom trajanju. Grmovi, kapije, ostrvlja vlage na zidovima duž ulice, šupe od rasušenih dasaka, malo groblje automobila iza visokih kopriva, bandera na raskršću – sve se ukazivalo kao božanska pometnja slika na početku vremena. Trebalo je ući u prostor, uvući ga u varljiv savez, napregnutih čula i tetiva šunjati se među senkama koje zavode poput priviđenja. Potom čekati, osluškiivati šumove između s tučom srca propetom do ušiju. Ponekad je bivalo da se telo odupre naložima uma, zastane usred sukoba misli i intuicije, ukipi se iznenada poput navijenog lutka u čijoj utrobi je prepukla opruga. Nije mu bilo nepoznato stanje oduzetosti pred izborom strane na koju bi pojurio. Katkada se ispostavljalo da dobre odluke ne dolaze bez prethodnog prepuštanja tom grču. Drugi put je trenutak-dva produžena paralisnost vodila u neizbežan poraz. Tada se igra nakratko pretvarala u užas male egzistencije na koju se upravo obrušavaju nebesa. Kao onda kada se, tražeći posakrivanu decu, u teškoj zadihanosti našao kraj betonske trafostanice. Bilo je to neveliko zdanje označeno u njegovoj svesti zabranama što

su od odraslih dolazile pomalo nedorečene i nejasne. Deci je i bez toga bivalo nemilo da se zadržavaju u blizini takvog mesta. Ponajviše zbog neprolaznog mokraćnog vonja, jer su obesni momci iz kraja, mimo svih upozorenja, toplim mlazovima rado zalivali limenu tablu s naštampanom mrtvačkom lobanjom. Stajao je dok se disanje nije sasvim umirilo, znojav i zajapuren, prepušten ritmu damara što su iznutra podupirali obamrlo telo. Jedini zvuk koji je tvrda tišina propuštala do njegovog sluha bilo je visokonaponsko zujanje transformatora. Znao je da u prividnom miru okoline nekoliko pari očiju vreba odsudni trenutak, čas njegove pometenosti. U mislima onog koji traga, čitavo okruženje ima zavereničku narav. Čak i taj jednolični električni zuj kao da se bio okrenuo protiv njega. Mutio mu je razum i u njegove nadražene misli lagano pripuštao sumnju. Silan ushit tragača bespovratno se topio pred osećanjem nemoći u stvorenju koje shvata da postaje plen. Iz takvog opadanja volje stresao se na iznenadni šušanj praćen puckanjem suvih grančica. Namah oživljena čula pvela su ga iza zujeće betonske kućice, ka vlažnom gustišu u koji je pozno leto sateralo zadah truleži. Napola zaklonjena šibljem, pred njim se ukazala devojčica. Bila je nešto starija od njega, jedna od onih s kojima se retko razgovara, povučenih daleko iza bedema što razdvajaju dečje rodne interese. Oboje su izdržali nekoliko časaka ćutanja posle kojeg svaka reč radi protiv smisla. Tek pošto je nesigurno, kao zatečena u kakvom nedelu, izašla iz svog skrovišta, on vide kako se niz unutrašnju stranu njene gole butine spušta nit svetle krvi. „Nemoj nikom da kažeš“, prošaputala je. Učinilo mu se da u toj tihoj naredbi ima nekog pritajenog olakšanja zbog tajne koja više nije samo njena. Povukla je rub haljine i žurno obrisala krv. „Nikom“, začu se dok je hvatala trk niza stazu.

Ali ovoga puta on je bio jedan od onih koji se kriju. Tako se bar činilo u početku, dok nije za sobom zalupio teška metalna vrata podruma zaboravljajući da ih je nemoguće otvoriti iznutra. U kući se nekoliko puta raspravljalo o slomljenoj bravi koja godinama čeka da bude zamenjena. Uplašio se da bi ovo njegovo smešno zatočeništvo, kada se otkrije, moglo da pokrene nešto ozbiljnije od rasprave o starom kvaru, možda čak svađu. Nezgode s decom često donesu optužbe među odraslima. Nije to želeo. Zato nije ni pokušavao da nekog dozove. Mogao bi da se pokrene u mraku, da pažljivo pretapka dlanovima zid do prekidača. Zna dobro gde se nalazi to mesto. Moguće je da će usput, u tom korak ili dva dugom pohodu, oboriti kakvu teglu ili alatku, možda se čak saplesti o cokule što su tamo u uglu stajale, činilo mu se, još pre njegovog rođenja. U mislima je po sećanju razmeštao podrumске stvari. Sasvim je sigurno da bi, na putu do svetla, zapeo za onu o klin okačenu vreću sa starim kalendarima. Neko od ukućana ih uredno, godinu za godinom, odlaže u podrum, kao da se i minuli dani, poput zimničkih jestiva, mogu pripremiti za kasniju upotrebu.

Sada je već mogao da čuje udaljene glasove dece, ciku isprekidanu smehom i povicama. Osluškivana odavde, iz tame, igra je bila samo svet u mehuru što lagano izmiče preko ruba jave. Činilo mu se da bi svakog časa sjajna opna iluzije mogla da pukne, vraćajući u zvuke i slike svu težinu materijalnosti. Dovoljno je da se samo pomakne, uzdahne ili upali svetlo. I ta pomisao ga je ostavila u nepokretu. U tami. Nije uzdrhtao ni na prvi znak da je njegov nestanak primećen. „Nema ga!“, uzviknuo je neko. Bat trčecih koraka bivao je čas bliži čas dalji. Zatim se vrtlogu dečje uzbune pridružilo još nekoliko glasova. Tražili su ga. Igra kao

da je iznova počela, ali sada nalik zbunjujućoj drami. U njenom središtu bio je neko na koga pada teška senka odsutnosti, kvar zadat beskrajnom trenutku. Nema me, pomisli dečak ili su, zapravo, odjeci tuđih glasova nasrtali na njegovo iznenadno i smešno osećanje krivice. Pripio se leđima uza zid, prislanjajući dlanove na rošavu betonsku površ gde je vlaga udarila svoje hladne pečate. Trebalo mu je to poravnanje sa svetom opipljivih stvari, hrpavost i studen, dosledna jasnoća predmeta, geometrija čitana dodirom. Trebalo mu je da poveruje da ga, ipak, ima. Da ga mora biti. U drugoj tami, znatno manjoj, onoj u njegovim ustima, bilo ga je. Reči koje nije mogao da uzvikne, dah koji se tanjio u strahu od nestanka, coktaj jezikom pri gutanju pljuvačke, sve se to upinjalo da potvrdi njegovo postojanje. Obrazom je mogao da dodirne nabreklu jutanu vreću. Priljubio se licem uz nju s nekom naopakom prisnošću. Kao na trbuh majke lude od večne bremenitosti. Iznutra je, otežao od vlage i posložen kao u masovnoj grobnici, trunuo neizbrojni datumski narod. Dečak se seća da je jednom, gonjen zlatnom dokolicom, sišao u podrum i zatekao tu vreću na podu, razdrešenu. Zevala je otkrivajući hrpu zidnih kalendara u svojoj utrobi, poput alave štetočine koja se nagutala prošlosti. Listajući ih, osećao se kao mali razmetni gospodar izmičućih dana pred čijim očima zime i proleća traju tek toliko da nam oduzmu dah. Svaki mesec bio je predstavljen fotografijom nekog lepog predela pod kojim su stajali nizovi datuma. U to doba brojevi mu još ništa nisu bili značili, ali je mogao da pretpostavi njihovu strogu narav. Naročito su ga bunili oni štampani crvenom bojom, malobrojniji i samim tim zagonetni. Naslućivao je njihovu posebnost, kao da im je bilo dato da vladaju nad običnim tokom vremena. A onda bi se opet vratio slikama, lišću zaustavljenom u padu, seoskoj idili pod snegom, potoku što se kao vodena pletenica probijao kroz divlji šumski hlad. Zapamtio je i vevericu u krupnom planu, njenu glavu isturenu kroz šupljinu u deblu. Voleo bi da sada može da je vidi, da obnovi sećanje na jedan tako neznan detalj za koji nije mogao znati da će se iznenada, u ovom naglom trenutku, pretvoriti u uspomenu. To mu se učini pomalo budalasto, jer dečaci ne mogu da imaju uspomene, život dečaka još uvek nije dovoljno dug da bi one u njega mogle da se nastane. To je uradila tama, pomisli dečak, ona me je ostarila, ostarila do uspomena. Istodobno se ispunio osećanjem da ona ima nešto da mu poruči. I tama je zaista govorila, jezikom bez reči, jezikom nametljive dobrote, poput dadilje u čijem se naručju prijatno žmuri.

„Kao da je u zemlju propao“, čulo se spolja. „Nigde ga nema!“ Osluškiavao je glasove svojih drugova do podsmeha zabavljen onim što čuje. Deca ne govore tako. *Kao da je u zemlju propao*. To je govor odraslih koji deca oponašaju kada hoće da umaknu svojoj nemoći ili strahu. I on je sada bio u nemoći, ali mu se dopalo da ostane dete, da se naslađuje u velikom prepuštanju posledicama nastalim iz sitne greške. U daljini se rastegao i nečiji plač. Među dečurlijom je uvek bilo i onih najmlađih, skrajnutih i izguranih iz svake igre, pa bi njihovo nezadovoljstvo lako prelazilo u optužujuću dreku i cvilež. Nije ih baš voleo, tu musavu razgaćenu čeljad, i činilo mu se kao nepravda to što ga reč *dete* svrstava među njih. On je bio dečak. Dečak koji priča s mrakom. Možda se upravo stoga i postideo kada mu je čitavo telo zadrhtalo pri iznenadnom kucanju na vratima podruma. S druge strane je bio neko zadihan, ali nameran da ostane tih. „Znam da si tu“, čuo se šapat i dečak je prepoznao devojčin glas. Otkada je video njenu lepu krv, kao da se među njima začelo nekakvo tam-

no prećutno srodstvo. „Videla sam kada si šmugnuo u podrum.“ Ništa nije odgovorio. Pitao se zna li ona uopšte da je unutra zatočen. Mogao je da se oglasi, da se istog časa vrati iz nepostojanja. Mogao je da zatraži od nje da otvori vrata. Pozna dnevna svetlost suknula bi u zagušljivo okno i događaji bi se slili u svoj jednostavni poredak. Umesto toga, dečak se približio slepoj strani vrata i tiho rekao: „Nemoj nikom da kažeš. Nikom.“ Nije bio siguran da ga je razumela, ali ubrzo više nije čuo njeno teško disanje. Potom je obgrlio onu vreću pokušavajući da je otkači s klina. Sručila se meko, kao beživotno telo obešenog. Porinuo je ruke u njenu utrobu i otuda zahvatio naramak od buđi nabubrelih listina. Čudan osećaj da nastavlja davno odložen posao podizao se iz trbuha u grlo. Skutrena posvuda oko njega, tama je ponavljala zvuke starinskog šlagera najavljenog toplim glasom voditelja muzičkog programa. U gornjem svetu zveckao je pribor za jelo, večera je dolazila na sto. Načas je zastao, blago položivši dlan na podbuli papir, kao da bi pod njegovim prstima iznenada mogao da šušne suvi list ili da zamiriše kakva ljuta letnja travka. Možda bi čak uspeo da oseti majušni vlažni dah vevice. Potom je položio kalendare na krilo i nastavio da ih lista u mraku.